

Verksamhetsrapport

efter granskning av platsgaranti och kvaliteten i
förskolans pedagogiska uppdrag vid förskolan
Tallbohov, Järfälla kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om förskolan

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av platsgaranti och kvaliteten i det pedagogiska uppdraget i förskolan under hösten och vintern 2015/16. Granskning av platsgaranti genomförs i 19 kommuner och granskning av kvalitet i det pedagogiska uppdraget genomförs i 11 av dessa kommuner. Utifrån en riskanalys, som bland annat innefattar andel förskollärare, gruppstorlek och personaltäthet, har 43 förskolor valts ut i de 11 kommunerna. Förskolan Tallbohov, i Järfälla kommun ingår i detta urval.

Förskolan Tallbohov besöktes den 20 och 21 januari 2016. Ansvariga inspektörer har varit Inga-Lill Svensson och Litza Aschan. Vid besöket deltog också yrkessakkunnig Marie Cornmark. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställning och genomförande.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet, redovisas de samlade resultaten. För de förskolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra förskolor. Den enskilda rapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Begreppet undervisning i förskolan

I förarbetena till den nya skollagen (Prop. 2009/10:165) tas begreppet undervisning upp. Här framgår att regeringen anser att det är angeläget att begreppet undervisning definieras på ett sådant sätt att alla skolformer kan omfattas. I förskolans läroplan talas i dag inte om undervisning. I stället beskrivs den process som syftar till "utveckling och lärande". Begreppet undervisning ska enligt regeringens uppfattning ges en definition som är anpassad för såväl förskola och fritidshem som skola och vuxenutbildning. Definitionen av undervisning måste vara relevant för alla skolformer. Undervisning blir med regeringens ställningstagande ett nytt begrepp i förskolan och fritidshemmet.

Det är därför viktigt att klargöra att begreppet undervisning ska ges en vid tolkning i dessa verksamheter. I förskolan bildar omsorg, utveckling och lärande en helhet i undervisningen. Det är förskollärares och annan personals uppgift att följa, stimulera och utmana barnens utveckling och lärande. Att förskolan och fritidshemmet omfattas av begreppet undervisning förändrar inte verksamhetens uppdrag och innebär inget ifrågasättande av den pedagogik som används där. Användandet av begreppet undervisning i dessa verksamhetsformer syftar således inte på något sätt till att förändra verksamheterna eller arbetssätten.¹

Bakgrundsuppgifter om förskolan Tallbohov

Förskolan Tallbohov är en del av området Söderhöjdens för- och grundskolor i Jakobsberg, Järfälla kommun. Förskolan Tallbohov består av fyra avdelningar, Bläckfisken, Pingvinen, Rockan och Sjöhästen. Skolinspektionen har besökt avdelningen Rockan som har 16 barn inskrivna i åldrarna 1-5 år. De övriga tre avdelningarna har totalt 57 barn fördelade på en 1-3 årsgrupp och två 3-5 årsgrupper. Förskolläraren på avdelningen Rockan arbetar 80 procent och har legitimation med behörighet att undervisa i förskola. Därtill arbetar hon 20 procent som utvecklingspedagog på förskolan Tallbohov. Förskolläraren har det pedagogiska ansvaret som förskollärare även för de övriga tre avdelningarna, vilket tydliggjorts av förskolechefen. På avdelningen arbetar två barnskötare 100 procent vardera. Det finns en gemensam arbetsplan för Söderhöjdens förskolor och en verksamhetsplan för förskolan Tallbohov. Förskolechef tillika rektor är ansvarig för tre förskolor samt två grundskolor och musikklasser. Det är biträdande förskolechef som har den närmaste kontakten med avdelningens verksamhet uppger förskolechefen.

På avdelningen Rockan arbetar personalen med barnen indelade i tre åldersgrupper. Förskolläraren är pedagogiskt ansvarig men uppger att arbetet delas i arbetslaget. Arbetslaget har ansvarsbarn men med synsättet, "*alla barn är allas barn*".

Personalen har genomgått TAKK-utbildning (Tecken som Alternativ och Kompletterande Kommunikation) och har deltagit i föreläsningar kring språkutveckling. De arbetar med veckans ord, veckans mening samt läser böcker med barnen på vissa hemspråk berättar personalen.

¹ Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet s 217-218

På avdelningen använder sig personalen av ett planeringschema för att strukturera sitt arbete så att läroplansmålen följs upp. Detta används sedan som ett underlag i arbetslagsdiskussioner för att synliggöra att det sker en utveckling i verksamheten.

Arbetslaget uppger att förskolechefen och biträdande förskolechef följer upp undervisningen via möten med utvecklingspedagog, genom APT och i medarbetarsamtal.

Tallbohovs förskola ligger som en fristående byggnad med närhet till Tallbohovs skola och fritidshemslokaler. I närområdet finns flerfamiljshus, ytterligare en förskola samt ett skogsparti som avdelningen brukar besöka. Avdelningen Rockans lokaler är öppna och ljusa med "rum i rummen". Avdelningen inleds med en klädtambur. Inne på avdelningen finns en mindre hall som är öppen in mot ett större rum och en köksavdelning. I hallen finns även ingång till ett skötrum och till "sovrummet" samt ett materialförråd. Utemiljön är öppen, delvis asfalterad och kuperad med en sluttande gräsmatta, klipphäll och tallar. Det finns sandlådor, lekredskap samt två bodar med varierat lekmaterial, exempelvis cyklar, bandyklubbor och sandleksaker. Det finns även lådor med utforskningsbart och experimentellt material enligt förskolläraren.

Undervisning i förskolan

Undervisning är ett begrepp som används på avdelningen av personalen och förskolechefen. Personalen uppger att de bedriver undervisning genom temaarbeten och uttrycker att *"undervisning sker så fort barnet stiger in på förskolan"*. Att vara lyhörd för att hitta barnens intressen och sedan utveckla detta med barnen är undervisning uppger förskolläraren. Förskolechefen uppger att undervisningen ska ske praktiskt genom att åskådliggöra det som barnen ska få intresse för. Undervisning handlar enligt förskolechefen om att *"fånga ett intresse, att personalen är innovativ men även har en grundplanering"*. Det är att ställa frågan *"vad ska barnen lära sig?"*.

Resultat

1. Den språkliga och kommunikativa interaktionen mellan barn och personal används för att stimulera och utmana barnet

Inom detta område granskas hur förskolläraren och annan personal stimulerar och utmanar barnets utveckling och lärande. Barnen ska uppleva att det är roligt och meningsfullt att lära sig nya saker och stimuleras till att använda hela sin förmåga. Förskolläraren, som ansvarar för undervisningen, ska se till att arbetet utförs på ett sådant sätt att barnen ställs inför nya utmaningar som stimulerar lusten att erövra nya färdigheter, erfarenheter och kunskaper. Detta förutsätter att personalen är lyhörd och uppmärksam. Vidare granskas hur personalen tar tillvara barnens vetgirighet och nyfikenhet och hur de stärker barnets tillit till den egna förmågan. Undervisningen granskas med fokus på hur personalen använder språk och kommunikation i interaktion med barnet/barnen så att det leder till ett förändrat kunskaps- och en ny förståelse hos barnet. Därutöver granskas hur personalen använder barns lek som verktyg för lärande. Förskolechefen har som pedagogisk ledare ansvar för förskolans kvalitet och det övergripande ansvaret för att verksamheten bedrivs enligt uppdraget som helhet.

Lyhördhet och uppmärksamhet

Under en fri lek som observeras sitter ett barn tillsammans med en personal på golvet. I personalens bälte hänger ett häfte med laminerade bilder på ansikten med känslouttryck. Barnet tar en bild och säger "glad" och personalen bekräftar "ser glad ut" och ler mot barnet. Barnet skrattar varvid den vuxne frågar "är du glad?". Barnet fortsätter att bläddra mellan bilderna och personalen förstärker med mimik och verbala begrepp. "Att fånga vad barnen vill göra i stunden" är att vara lyhörd uppger personalen. I samma rum leker några barn i "hemvrån". En annan personal samtalar på svenska med barnen. Men hon växlar även mellan olika språk i dialogen med barnen för att i den mån hon kan, möta barnen på deras modersmål. I intervjun med personalen uttrycker de, "att lyhördhet är att införskaffa sig kunskap om barnen". Exempelvis att lära sig enkla språkfraser för att förstå vad barnen vill, tillägger en personal.

Med en mindre grupp barn i tamburen är det lugnt och barnen försöker själv ta på och av sig kläder noterar Skolinspektionen. Ett barn drar upp dragkedjan och säger "titta jag kan" varvid den vuxne bekräftar "ja, vad du kan". Ett annat exempel är när ett barn roterar runt på sin stol i slutet av en matsituation. När personalen frågar om barnet har ätit färdigt nickar barnet och personalen frågar, "vill du gå och skrapa din tallrik?". Det vill barnet och personalen bekräftar "bra, du kan".

Under en samling som observeras uppmuntrar personalen ett barn att sjunga en sång. Barnet väljer att sjunga en annan sång och personalen stärker barnets tillit till den egna förmågan genom att de bara deltar i den mån det behövs. I merparten av Skolinspektionens observationer noteras att arbetslaget är lyhörda för barnens behov och uppmärksammar barnens signaler.

I de av personalen styrda samlingarna noterar dock Skolinspektionen att de vuxna ibland anammar ett annat förhållningssätt. Personalen visar inte lyhördhet för barnens behov och emellanåt forcerar de, den pågående aktiviteten. Efter sången "tigerjakt" berättar ett barn för personalen om sin rädsla för tigrar. En personal uppmärksammar vad barnet uttrycker men en annan personal avbryter dialogen genom att börja sjunga. Den vuxna följer inte upp barnets känsla utan återgår till den pågående aktiviteten.

Alla barn ska uppmärksammas men bristen på tid begränsar arbetet med att förverkliga detta emellanåt, uppger förskolläraren. Förskolechefens uttrycker dock, att hennes uppfattning är att personalen oavsett situation sätter barnen i centrum.

Stärka barnets intresse för att lära och erövra nya erfarenheter, kunskaper och färdigheter

Barnens intresse för att lära och erövra nya erfarenheter, kunskaper och färdigheter tas delvis tillvara under de dagar Skolinspektionen är på besök. Exempelvis används en bildkarta i form av olika klädesplagg som stöd för att barnen ska lära sig turordningen i påklädningssituationen. Personalen stimulerar barnen att "titta på bilden vad vi ska ta på först". I en observation vägleder personalen barnet hur en overall kan tas på. "Lägg overallen på golvet och sätt dig ned" och berättar sedan att "fötterna stoppas i först", varvid barnet sedan provar själv. Att "åskådliggöra" material och låta barnen vara "delaktiga" i det som sker, är en metod som personalen använder för att stimulera till utveckling och lärande uppger förskolechefen.

Ytterligare ett exempel är när ett barn serveras soppa och personalen varnar för att den kan vara varm. "Varmt!" upprepar barnet och för skeden till munnen för att smaka. Personalen stoppar barnet och upprepar att soppan är varm och fortsätter prata med barnet om hur de ska kunna göra soppan kallare. "Blåsa" svarar barnet och tar in skeden utan att blåsa, "aj!". Personalen påminner barnet "vad sa vi nu att du behövde göra?" "Blåsa" bekräftar barnet och blåser, smakar och konstaterar "inte aj!". Personalen bekräftar att när barnet blåser så kallnar soppan.

När personalen tar tillvara på barnets nyfikenhet och lust så att det uppstår en dialog med barnet, "sker ett lärande" uppger arbetslaget.

Under en docklek tar ett barn upp en mössa till en docka och håller fram den mot personalen. *"Bra, det är kallt ute"* säger personalen och uppmuntrar samtidigt barnet att prova själv. Barnet svarar inte men försöker sätta mössan på dockans huvud och söker samtidigt ögonkontakt med personalen. Barnet frågar *"ska vi gå ut sen"* varvid personalen frågar *"vad vill du göra ute?"*. Barnet säger *"cykla i snön"* och den vuxne svarar *"vi kan bygga en snögubbe"*. Barnet återgår till mössan och konstaterar att dockan *"ska ha mössan på"*. Med lite stöd av personalen får barnet på mössan på dockan.

Arbetslaget berättar att de arbetar för *"att locka in barnen i samlingen, fånga in det som barnen är intresserade av"*. Vid ett tillfälle får de barn som är kvar i samlingen plocka saker ur en påse. *"En spindel"* säger barnet och personalen frågar *"vilken färg har den på kroppen"*. Barnet svarar *"brun"* men får frågan igen och då blir det svart. Under de dagar Skolinspektionen är på besök noteras dock att det i samlingar är få tillfällen där personalen stärker barnens intresse för att lära och erövra nya kunskaper. Det sker en verbal kommunikation i alla samlingar men personalen tar oftast inte tillfällen i akt att expandera språket. I en samling sjunger personalen och barnen en namnsång. Det tar tid och några barn avviker och börjar räkna på engelska samtidigt som de pekar på bilder som sitter på väggen. Personalen visar genom ögonkontakt att de uppfattar det som sker. De vuxna tar dock inte tillvara barnens kunskap genom att utmana dem med frågor som involverar dem i samlingen och vidgar deras perspektiv.

I en annan vuxenstyrd aktivitet skapar barnen snögubbar. Det finns färdigklippta vita papper, personalen benämner dem som cirklar i tre storlekar, liten, mellan och stor cirkel. Den vuxne associerar till barnens egen kropp och barnen får peka och svara när personalen ställer frågor som *"Hur många ögon har du?"*. Barnet svarar *"Två"* och nästa fråga blir *"Hur många ögon ska snögubben ha?"* och barnet svarar *"Två"*. I aktiviteten kring snögubbar är tillvägagångssätt och material styrt. Personalen ställer få utmanade frågor som tar tillvara barnens intressen för den skapande processen av snögubbar och expanderar inte ämnet snö som enligt personalen är veckans tema.

Barnens vetgirighet och nyfikenhet

Barnen ber att få hämta verktyg och pulkor i uteförrådet men kommer istället ut med varsin bandyklubba och boll. Personalen börjar instruera barnen hur de ska spela bandy. Samtidigt tillåter den vuxna ett barn som experimenterar med bandyklubban att kasta och skrapa med sin klubba. I ytterligare en observation, där personalen tar tillvara barnens nyfikenhet, försöker barnen få loss bitar av snön som de bär och känner på. Ett barn bär runt en snöklump *"en snöklump. Tung!"*. *"Oj, är den tung? Vad ska vi göra med den?"* frågar personalen.

Barnet har flera förslag, *"Spränga den", "Trampa på den", "Slänga den mot väggen"*. Personalen expanderar med följdfrågor till barnet som *"hur?", "vad mer?"* och använder barnets tankar för att utveckla lärandet. Personalen uppger att de tar tillvara barnens nyfikenhet och vetgirighet genom att lyssna på dem. Som ett exempel uppger förskolläraren att när hennes kunskaper om helikoptrar och flygplan inte räcker till, inhämtar hon och barnen information med hjälp av en surfplatta, för att stimulera barnens nyfikenhet och vetgirighet. Förskolechefen nämner också i intervjun att personalen tillsammans med barnen använder surfplattan som ett verktyg för att expandera olika ämnesområden.

Personalen uttrycker vid intervjun en tydlig förståelse om vikten av att ta tillvara barnens nyfikenhet och vetgirighet genom att arbeta med att stimulera barnens språk. I en observation sitter en personal med två yngre barn som ännu inte har verbalt språk, framför sifferkort på väggen. Personalen frågar om det är en katt på bilden och tecknar ordet katt. Barnen provar att säga ordet katt. *"Ja, katt heter det"* säger personalen och tecknar igen. Barnen försöker med hjälp av personalen teckna katt. Därefter visar ett barn intresse för nästa bild genom att peka på bilden. Den vuxne frågar då barnet om de ska räkna girafferna, *"kan du räkna?"*. De räknar tillsammans och personalen tar barnets fingrar och förtydligar antalet giraffer. Leken följs upp med att den vuxne frågar barnet om de ska teckna giraff. Under Skolinspektionens besök noteras att personalen använder TAKK vid ett flertal tillfällen. Att stimulera och utveckla barnens språk är *"det viktigaste området"* enligt förskolechefen och hon uppger, att personalen arbetar aktivt med det.

Det finns också situationer där personalen forcerar och inte lyssnar och inväntar barnens tankar och svar. I utevistelsen vill barnen åka pulka. Personalen hämtar pulkor och ställer dem på den grusade gången. Hon frågar barnen, *"vet ni vad som finns här?"*. Innan barnen hinner svara berättar hon att det ligger grus på marken och av det skälet inte går så bra att åka. Den vuxne följer inte upp och utvecklar anledningen. Vid ett annat tillfälle vill ett barn äta soppa med en gaffel och personalen låter barnet prova. Personalen ställer dock inga frågor till barnet om vad som sker och hur barnet tänker kring, att det fungerar att äta soppa med en gaffel.

Barnets lek som verktyg för lärande

Under Skolinspektionens besök noteras att det finns situationer där barnen initierar en lek som personalen tar till vara som ett verktyg för lärande. Ett barn leker med klossar när en personal sätter sig ner och frågar vad de ska bygga. Barnet vill bygga godis med klossarna och personalen undrar om barnet kan ställa dem på varandra. *"Vilka?"* frågar barnet. *"Kvadraten, triangeln, varsågod"* svarar personalen.

"Mera" säger barnet. "Den vuxne fortsätter *"du kan ställa halvcirkeln ovanpå"* och ställer därefter en utmanande fråga *"eller?"* vilket gör att barnet kan utveckla egna teorier i dialog med personalen. En lek som initieras av personalen leder till att bandyklubbarna blir fiskespö. Den vuxne dramatiserar att hon fått en *"stor fisk"* som barnen måste hjälpa till att dra upp. *"En abborre, men den var liten"*. Barnen deltar i leken och föreslår att de kan ha fisken *"till middag"*. Att utveckla språket och använda ett korrekt språk med exempelvis begrepp och synonymer uttrycker både arbetslaget och förskolechef är något som ska prioriteras.

I leken, uppger arbetslaget, händer mycket som utvecklar språket och barnen lär sig hantera sociala relationer genom språket. I tamburen utvecklas en lek när barnet ska ha på sina vantar och barn och personal leker *"var är tummen, var är tummen, här är tummen"*. Ytterligare ett exempel där de vuxna tar vara på barnets lek till ett lärande är när ett barn i en måltidssituation vill ha bananpengar. Personalen lägger upp barnets hand på bordet och räknar pengar, en bananpeng framför varje finger. De räknar sedan både fingrar och pengar. Förskolechefen berättar att hon ser leksituationer ute, som personalen tar tillvara för ett lärande. Som exempel uppger förskolechefen, när barn och personal letar insekter eller när personalen använder geometriska figurer tillsammans med barnen.

Det finns också tillfällen där inte leken tas tillvara. Förskolläraren uttrycker att hon är medveten om att de som personal inte alltid stannar upp och lyssnar in vilka hypoteser barnen har. I hemvrån leker barnen och en vuxen observerar. Barnen leker med "maten" när ett barn tar två potatisar och håller upp. Personalen uppmärksammar barnet på att det är olika storlek på potatisarna och benämner det med *"en liten och en stor potatis"*. Barnet nickar och tar upp en apelsin som läggs bredvid potatisarna men den vuxne fortsätter inte att expandera leken genom att samtala och ställa följdfrågor. Personalen uppger att *"vi som personal behöver sätta ord på det barnen gör"*.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att personalen använder språklig och kommunikativ interaktion på olika sätt för att stimulera och utmana barnen. Det sker företrädesvis under den fria leken och vid matsituationer. Barnen får dock inte samma stimulans och utmaningar i de styrda aktiviteterna, detta gäller främst i samlingar. Personalen tar i varierad utsträckning tillvara barnens intresse, nyfikenhet och vetgirighet för att lära och erövra nya erfarenheter, kunskaper och färdigheter.

2. Förskolans material är stimulerande och miljön, såväl inom- som utomhus, är utformad så att den stimulerar barnets utveckling och lärande.

Inom detta område granskas om miljön är öppen, innehållsrik och inbjudande och utformad så den stimulerar till utveckling och lärande. Vidare granskas hur personalen använder sig av miljö och material för att stimulera utveckling och lärande. Miljö och material ska vara anpassat till den aktuella barngruppen och vara exponerat så att det är lockande och inbjuder till lek och andra aktiviteter. Förskolechefen har ett särskilt ansvar för att förskolans lärandemiljö utformas så att barnen får tillgång till en bra miljö och material för utveckling och lärande.

Miljön är öppen, innehållsrik och inbjudande

Miljön inomhus är ljus, inbjudande och öppen, med låga hyllor som skapar rum i rummet. Fönster på lägre höjd ger även de yngsta barnen möjlighet att se närområdet utanför. Aktivitetshörnor med en variation av material inbjuder barnen till olika aktiviteter. Personalen uppger att de förändrar miljön utifrån vad de ser intresserar barngruppen, exempelvis blir bokhörnan flyttad dit barnen söker sig för att läsa. Enligt förskolechefen är det funktionella lokaler men hon önskar sig en större gemensam sal för huset där exempelvis olika rörelseaktiviteter kan ske. I den fria leken inomhus blir det en naturlig uppdelning där barnen fritt väljer aktiviteter och material. Personalen positionerar sig efter barnens behov och deltar i de olika lekaktiviteterna.

Varje rum fyller olika funktioner där "sovrummet" för vila också är samlingsrum och byggrum. På golvet ligger en matta med djurmotiv. På väggen över låga speglar står det skrivet "HEJ" på barnens olika språk. Här finns också fotografier på varje barn samt flaggor från barnens hemländer. En del av rummet utgör en bygg- och konstruktionshörna. I det större rummet finns en hörna med matbord där barnen har tillgång till sina portfoliepärmar. Det finns en hemvrå samt ett byggbord för duplo och en konstruktionshörna. Rummet innehåller också en mindre scen som bland annat används till samlingar och drama. Hallens bilhörna binds ihop med en bilmatta. I köket som används till måltider, skapande och lek finns två bord, en soffa samt öppna hyllor med kreativt material.

Förskolan Tallbohovs utemiljö består av en öppen, delvis kuperad gård som under Skolinspektionens besök är snötäckt men inrymmer vad personalen uppger en variation av asfalt, gräs, klippor, sand, buskar och träd. Gården har stora ytor som inbjuder till olika former av aktiviteter och det finns klätterställning, gungställning och rutschkanor samt bord och bänkar att sitta vid. Material förvaras i två hus på gårdens ytterkanter. I närområdet finns även tillgång till skogsparti och öppna gräsytor.

De dagar Skolinspektionen är på besök sprider sig barnen på de olika lekytorna och personalen fördelar sig utifrån barnens behov. Både personal och förskolechef uttrycker att miljön är varierad och stimulerar barnens intresse för utveckling och lärande.

Material för utveckling och lärande

Materialet är varierat och till stor del anpassat efter avdelningens åldersgrupp. Materialet exponeras i de olika aktivitetshörnen tillsammans med bild- och textdokumentation som associerar till aktiviteten. *"Miljö och material är den tredje pedagogen"* uppger förskolläraren och påpekar betydelsen av att materialet är tillgängligt för *"barnen frågar inte efter något de inte ser"*. I de bägge bygghörnorna finns bland annat bilmattor, duplo, tråklossar, kulramar, klossar och mjuka kuddar. Hemvrån inrymmer dockor, dockkläder, dockspis och köksleksaker. Musikinstrument, flänotavla med flanosagor, siffror, rim och ramsor återfinns i *"scenrummet"*. En bilhörna har bilmatta, bilar i varierad storlek och bilder på olika fordon. Vid ingången till skötrummet sitter bilder från boken *"Max Potta"* uppsatt på väggen. Syftet är att skapa dialog i kön som brukar uppstå när det är dags att tvätta händerna, uppger personalen. I köket finns papper, skriv- och ritmateriel, lera, återvinningsmaterial, färg och pärlor i öppna hyllor som också innehåller pussel och spel. I köket finns en soffa bredvid fönstret och i fönsterkarmen finns bilderböcker för de yngsta till läseböcker för de äldsta exponerat. Över soffan är bokstäver uppsatta på väggen.

Arbetslaget uttrycker att allt är *"tillgängligt utifrån barngruppens förutsättningar att hantera materialet."* Skapande material samt leksaker, pussel och spel är material som byts ut för att skapa variation i det som erbjuds barnen, uppger personalen. Nytt material till barngruppen introducerar personalen genom frågor till barnen *"Har ni sett? Vet ni vad det är?"* uppger förskolläraren.

Personalen uppger i intervju att det är viktigt att erbjuda barnen en miljö som berikar och stimulerar språket. I alla rum finns det rikligt med text, siffror, bilder och fotografier från verksamheten som rör exempelvis matematik, språk, natur och teknik i en höjd anpassad till avdelningens barn. Utvald dokumentation från verksamhetens aktiviteter ger barnen förutsättningar till dialog med varandra och med personalen uppger personalen. I hallen finns exempelvis ett vinterträd med barnens *"snöhänder"*. Vid matborden finns bilddokumentation kring språk och matematik samt skapande. Förskolechefen uppger att hon tar ansvar och gör personalen medveten om sin pedagogiska miljö genom att ställa frågor. Hon uttrycker att personalen kan påverka inköpen men att de ska styrka *"vad materialet ska stimulera till"*. Det förskolechefen uppger behöver utvecklas är att det ska finnas mer laborativt material för barnen.

I uteförråden finns det traditionella uteleksaker, pulkor, bandyklubbor och cyklar, men personalen uppger även att det finns "temalådor" med experimentellt material som förstoringsglas och återvinningsmaterial. Under Skolinspektionens besök var gården snötäckt och dörrarna hölls stängda. Materialet i uteförråden var väl exponerat även om det inte var tillgängligt noterade Skolinspektionen.

Miljö och material används för att stimulera till utveckling och lärande

I en observation från hemvrån tar personalen tillvara på barnens lek med materialet för att stimulera till utveckling och lärande. De benämner grönsaker och färger exempelvis "svarta oliver". "Det gillar jag" kommenterar barnet. Nappflaskans vita färg associerar personalen till snön ute och sedan fortsätter barnen leken att hitta färger med annat köksmaterial som finns i hemvrån. I uteleken bygger barnen en snögubbe med hjälp av personalen och de räknar tillsammans snöbollar. Leken utvecklas när barnen letar vidare efter byggmaterial och hittar stenar som de använder till ögon. De fortsätter med att räkna ögon och den vuxne frågar vad snögubben har mer och bekräftar när barnen svarar, att den har en mun. När barnen får upptäcka pinnar i den vuxnes ficka frågar personalen "Vad kan vi göra med dem?". Barnen pekar på snögubbens mage och sätter dem som två armar.

Böcker används av barnen under den fria leken och även under vilan för de barn som inte sover. En av de dagar Skolinspektionen är på besök går de vakna barnen med en personal för att ha högläsning till förskolans egna "bibliotek". Personalen uttrycker också betydelsen av att läsa böcker på barnens hemspråk.

I en samling använder personalen papplådor som gjorts om till "låtsasbussar" med siffror på. Personalen uppmanar lekfullt barnen att "ta buss 544 till Söderhöjden, där ni bor". Arbetslaget använder materialen och väver in omvärlden och yrken som anknyter till barnens familjer. De stannar dock inte upp och lyssnar till vad barnen svarar eller stimulerar till en vidare utveckling inom området. Följden blir att del barn förlorar intresset för aktiviteten och fokuserar på annat material eller på varandra. Förskolläraren uppger att hon känner att de som arbetslag ibland forcerar och inte hinner höra vad barnen tänker och vilka hypoteser de har.

Under en observation berättar barnet som ritar, för personalen att det är kallt ute och att hen vill ha sol. "För att bli varm?" frågar personalen och barnet nickar. Skolinspektionen noterar att personalen inte ställer följdfrågor för att expandera ämnet sol, värme och kyla med barnet. När barnet ritat färdigt frågar personalen om hon ska skriva barnets namn på teckningen varvid barnet nickar. Personalen gör inga försök att stimulera barnets lärande kring skriftspråk genom att uppmuntra barnet att skriva själv, noterar Skolinspektionen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att miljön inomhus är öppen och inbjudande i sin utformning. Det finns rikligt med dokumentation och språkfrämjande material på väggarna i en höjd som är anpassad till barngruppen. Det finns en variation i materialet som inbjuder och stimulerar till utveckling och lärande och materialet är till stor del tillgängligt för barngruppen. Personalen använder miljö och det material som finns tillgängligt i viss utsträckning för att stimulera till utveckling och lärande hos barnen. Utemiljön erbjuder i sin utformning till olika möjligheter av aktiviteter. Det finns en variation av lekredskap och olika material för lek och utforskande verksamhet som kan stimulera barnens utveckling och lärande.

Syfte och frågeställning

Syftet med kvalitetsgranskningen är att granska om huvudmän som tidigare har haft problem att erbjuda barn plats i förskola i tid numera lever upp till skollagens krav om platsgaranti och om dessa kommuner erbjuder god kvalitet i förskolans pedagogiska uppdrag. Den övergripande frågeställningen är:

- Arbetar förskolan med att stimulera och utmana barnen i deras utveckling och lärande så att de får möjlighet att utvecklas?

Metod och material

Undervisningen i förskolan, det vill säga arbetet med att stimulera och utmana barnens utveckling och lärande, ska genomföras utifrån läroplanens (Lpfö 98) riktlinjer i avsnitt 2.2 Utveckling och lärande. Skolinspektionen bedömer kvaliteten utifrån hur personalen lyckas stimulera och utmana barnens utveckling och lärande genom språklig och kommunikativ interaktion och hur lek, miljö och material används som verktyg för att stimulera lärandet.

Aktuell forskning, beprövad erfarenhet, lagar och regler är viktiga underlag för hur granskningen utformas.

Granskningen av kvaliteten i det pedagogiska uppdraget i förskolan innebär att inspektörerna samlar in skriftlig dokumentation och under två dagar besöker förskolorna, observerar verksamheten, intervjuar personal och förskolechefer. All information analyseras sedan för varje enskild förskola och sammanställs och redovisas i ett beslut för förskolan och i denna rapport.